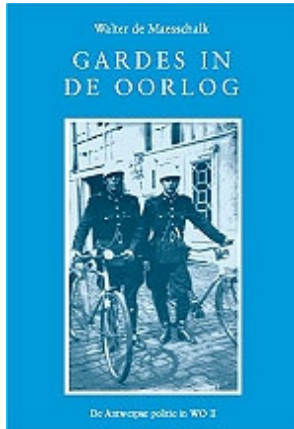

EEN KORPS IN DE KOU.

Bedenkingen bij het boek "Gardes in de Oorlog – De Antwerpse politie in WO II",
(Uitgave C. de Vries-Brouwers – 2004).

ISBN 9059271033
€ 29,50

<http://www.devries-brouwers.be/>

Ons lid en auteur van het boek "Gardes in de Oorlog", ere-commissaris Walter De Maesschalk, heeft op vraag van het bestuur van de Koninklijke Kring van Officieren van de Lokale Politie, een aantal bedenkingen neergeschreven n.a.v. de samenkomst van onze leden op 14.10.2005 in het Politiemuseum Wommelgem alwaar hij een boeiende uiteenzetting heeft gegeven over deze woelige periode in onze geschiedenis.

Nadat de politie van Antwerpen omwille van haar aandeel in de jodenvervolgung tijdens WO II reeds onder vuur werd genomen door o.a. de joodse schrijver en journalist Sylvain Brachfeld en door historici zoals de profs Herman Van Goethem en Lieven Saerens, is het nu de beurt aan hun collega Nico Wouters om dezelfde feiten opnieuw aan te klagen. Ditmaal kadert de studie in het onderzoek, door de senaat opgedragen aan het SOMA, het Studie- en Documentatiecentrum van de Oorlog en de Hedendaagse Maatschappij.

Opnieuw wordt het proces gevoerd van mensen die, in weerwil van een sterk repressieklimaat, door de krijgsauditeur toch van schuld werden vrijgepleit. De auditeur veroordeelde wel een aantal korpsleden die terecht van collaboratie beschuldigd waren en die een bepalende rol speelden tijdens de jodenrazzia's van augustus 1942.

Wat beweegt de Senaat ertoe om 63 jaar na de feiten opnieuw een onderzoek te bevelen, dossiers te doen heropenen en de rechterlijke uitspraak van toen eventueel te betwisten? Is de drang naar historische waarheid de enige beweegreden?

Niemand kan de feiten en de fouten ontkennen maar ook als nieuw feitenmateriaal een nieuw licht werpt op de schuld van een aantal functionarissen, dan zijn die er niet meer om zich te verdedigen of om zich te horen veroordelen.

Ik hoop dat het onderzoek ook de nadruk zal leggen op het klimaat waaronder de politie tijdens de bezetting moest werken. Hoe zij plots en onvoorbereid geconfronteerd werd met de Duitse inval. Hoe haar niets werd meegedeeld over het Verdrag van 's Gravenhage van 18 oktober 1907 dat haar verplichtte de vijand bij te staan bij de handhaving van de openbare orde. (Tot hoever mocht die medewerking gaan?). Het korps kreeg evenmin richtlijnen met betrekking tot de wet van 5 maart 1935 en vooral over wat daarin vermeld stond over het gedrag tegenover de vijand. Nooit werd verwezen naar de bijlagen van het burgerlijk mobilisatieboekje, dat vier jaar vóór de oorlog werd rondgedeeld en waarin de teksten in de kleinst mogelijke druk waren weergegeven. Het is weinig waarschijnlijk dat iemand ze ooit las en indien wel, dan is het even onwaarschijnlijk dat hij ze zich na vier jaar herinnerde.

Onmiddellijk na de inval verschenen de Kaderwetten van 10 mei 1940 in verkorte vorm op de dagelijkse orders. Hoewel het uitzonderingswetten waren, die kaderden in de staat van beleg en dus grondig ingrepen in de ambtsplichten van de politie, was er geen sprake van enige uitleg of toelichting. Op gezag van de Belgische regering werden landgenoten en vreemdelingen, verdacht van staatsgevaarlijke inzichten, van hun bed geplukt, aangehouden en gedeporteerd. Ook honderdtallen joodse vluchtelingen uit Duitsland en de door dat land bezette gebieden, werden teruggestuurd. Hoewel niet volop bij de acties betrokken, was de Antwerpse politie getuige van het failliet van de voornaamste grondwettelijke principes.

Op 18 mei 1940 krijgt het korps kennis van de eerste Duitse verordeningen. Moet de politie hieraan gevolg geven? Moeten de Duitse bevelen uitgevoerd worden? Zijn de Belgische wetten nog van kracht? De kaderwetten misschien? Leven we immers niet onder een staat van beleg? De politiemann heeft vele vragen maar krijgt van niemand antwoord. Hij voelt zich aan zijn lot overgelaten.

Tot einde 1942 zal het duren vóór Justitie reageert op de onwettige aanhoudingen. Weliswaar niet op de jodenrazzia's van augustus 1942 maar op de arrestaties van mensen die willen ontsnappen aan de verplichte tewerkstelling in Duitsland. De Grondwet wordt terug bovengehaald. ... Althans tot de bevrijding wanneer de politiediensten machteloos moeten toekijken op afrekeningen zonder proces.

Wie de moeite wil doen om in het vel te kruipen van de agenten en de officieren die dienst hadden op 10 mei 1940, kan begrijpen hoe de paniek toesloeg wanneer zij hoorden van de eerste luchtaanvallen en vervolgens van de Duitse inval. Niemand had hen op een zinvolle manier op dat gebeuren voorbereid. De volgende dagen heerste er onzekerheid en chaos. Op 18 mei vielen de Duitsers Antwerpen binnen. Om 7.30 uur werd het hakenkruis aan de kathedraal gehesen. De legerleiding bezette het Stadhuis.

De onzekerheid en de chaos werden in grote mate in de hand gewerkt door het verdwijnen van de overheden die geacht werden aan de politie leiding te geven. Regering en parlement trachtten zich in Frankrijk te reorganiseren. Huysmans, burgemeester maar ook kamerlid, vertrok ook. Baron Holvoet, de gouverneur, verdween eveneens richting Zuid-Frankrijk waar hij de post van commissaris voor de vluchtelingen kreeg toegewezen. Hoofdcommissaris Vander Heyden was net met pensioen en zijn aangewezen opvolger De Potter was door het College aangeduid om de vluchtelingen vanuit Antwerpen te begeleiden. Door het uitblijven van bevorderingen was het aantal commissarissen en chefs erg geslonken. In dit gezagsvacuüm moest de politiemann zijn weg vinden.

Dat er weinig uitging van de leidinggevende figuren binnen het korps, had met verschillende factoren te maken:

- door het bevorderingssysteem bij anciënniteit en het blokkeren van de promotie, was het aantal erg geslonken;
- ook zij hadden een laag onderwijsniveau en waren niet opgeleid tot een hogere functie;
- zoals het andere personeel zaten zij met de vraag wie hen mocht bevelen en in welke mate ze die bevelen moesten uitvoeren.

Belangrijk is ook dat ze niet gewend waren initiatieven te nemen. Door de administratieve en gerechtelijke overheden werden ze niet voor vol aangezien en zelfs met een zeker *dédain* aangesproken. Het intellectuele verschil maakte een dialoog op gelijk niveau onmogelijk. Het gevolg was dat bevelen "van hogerhand" op een vanzelfsprekende en kritiekloze manier werden uitgevoerd.

Ik vrees dat die nederigheid heeft bijgedragen tot het uitblijven van protest op bevelen die strijdig waren met onze wetgeving en met ons rechtsgevoel.

Niets van wat voorafgaat verontschuldigt de ernstige fouten die begaan werden.

Wel kan men zich afvragen of ze niet hadden kunnen vermeden worden als de regeringen vóór de oorlog een realistischer politiek hadden gevoerd ten opzichte van de nazi's, als de neutraliteitsverklaring, die door de grote meerderheid van het parlement was goedgekeurd niet de valse hoop had gewekt dat de oorlog vermijdbaar was en als daar geen inertie uit ontstaan was bij de gezagsdragers en hun uitvoerders. In elk geval waren de veiligheidsdiensten en zeker de gemeentepolitie slecht voorbereid op hun taak.

Antwerpen werd speciaal door de Duitsers gevisieerd. De toestand was niet te vergelijken met die van andere steden. Het aanvankelijk gematigd Duitse bestuur werd vrij snel vervangen door jodenhatende SS'rs die het bestuur en de politie onder druk zetten.

Het blijft gissen welke gevolgen een sterker verzet tegen de Duitse bevelen zou gehad hebben.

Walter de Maesschalk.